

3. **Пряжников Н.С.** Профессиональное и личностное самоопределение М.: Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996. -246с.

4. **Маклюэн М.** Понимание медиа: внешние расширения человека *Understanding Media: The Extension of Man*- М.: Кучково поле, 2007. – 464 с.

5. **Шубенко Н.О.** Використання медіаосвіти у бразованіе. – Симферополь, 2007. – Вып. 1. – С. 162–164.

6. *Наукові записки.* - Випуск 112. - Серія: Педагогічні науки. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. - 420 с.

7. **Растрігіна А.М.** Віват, магістри!: Навчально-методичний посібник для студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів. – Кіровоград, 2009. – 64 с.

УДК 378.147+378:005.6

Г.Г.Кондратенко

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статіе представлена внеаудиторная работа как действенное средство оптимизации профессиональной подготовки будущего учителя музыки, анализируются различные формы музыкально-сценической деятельности студентов.

Ключевые слова. *Внеаудиторная работа, учитель музыки, музыкально-сценическая деятельность, профессиональная подготовка.*

The article presents the extracurricular work as an effective means of optimizing the training of teachers buduyushego muzyky, analyzes the various forms of musical stage ACTIVITY students.

Keywords: *Field work, a music teacher, musical and theatrical activities, professional training.*

Сучасний етап модернізації системи освіти в Україні, трансформації освітніх наукових концепцій і стратегій характеризується актуалізацією питань професійної підготовки майбутніх учителів музики на засадах творчої самореалізації. Актуальні проблеми компетентнісного підходу у фаховій підготовці розглядаються у різноманітних напрямках, наголошуючи на якості навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Ці завдання ефективно здійснюються засобами позааудиторної роботи як складової професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Значний пласт наукових досліджень фахової підготовки майбутніх вчителів музики включає чимало різнопланових праць, де розглядаються вимоги до їх підготовки, висвітлюються різні позиції щодо професійно значущих якостей вчителя, складових підготовки (Л. Арчажникова, Н. Біла, А.Болгарський, Б. Брилін, А. Козир, О. Олексюк, Г. Падалка, Г. Побережна, О.Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько, Л. Хлебнікова, В. Шульгіна, О.Щолокова та ін.)

Ряд досліджень спрямовані на формування фахової компетентності майбутніх вчителів музики (М. Михаськова, І. Полубояринова, А. Растрігіна), формування певних умінь (І. Гринчук, О. Плотницька, М. Фалько), підготовки до професійної самореалізації (А. Зайцева, Н. Сегеда, О. Теплова) та ін.

Питання організації виховної в системі підготовки вчителів у вищих навчальних закладах досліджували А. Береславська, А. Бойко, О.Глузман, Н. Донченко, В. Коваль, Л. Кондрашова, Л. Пелех, Л. Петриченко, О.Резніченко, Л. Смерчак, Н. Скрипник, О. Бондаренко, І. Карпова, М. Скарга-Сперанська, Г.Хабарова та ін.

Разом з тим, сучасними науковцями майже не узагальнено нові підходи до організації позааудиторної роботи студентів – майбутніх учителів музики. Спостерігаються деякі протиріччя між усвідомленням частиною професорсько-викладацького складу важливості

позааудиторної роботи і ставленням до неї як до розважального процесу або лише до виховного заходу. Зосередженість лише на аудиторних формах роботи або виключно на науковій роботі не повинно позбавляти студентів можливості оптимізувати процес професійної підготовки комплексно, в тому числі засобами різних видів позааудиторної роботи.

Мета статті – визначити форми і види позааудиторної роботи як дієвого засобу оптимізації професійної підготовки майбутнього вчителя музики.

Система позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах представляє важливу складову професійної підготовки майбутніх вчителів музики. В наукових дослідженнях увага наголошується на значенні даної роботи, яка є основою для самовиховання, самоактуалізації, а також засобом формування потенціалу професійної культури. У позааудиторній діяльності здійснюється виявлення і розвиток творчих здібностей, активізується розумова діяльність студентів, що спрямована на формування інтересів і потреби безперервного самостійного поповнення, закріплення, збагачення і поглиблення знань, набутих у процесі навчання, відбувається організація змістовної культурно-дозвілєвої діяльності.

Значення позааудиторної роботи для професійного зростання майбутніх вчителів музики очевидно, адже, враховуючи специфіку музичної діяльності, студенти удосконалюють свої виконавські можливості, використовують на практиці приклади з професійної діяльності. Важливим є популяризація таких форм роботи, які наближають студентів до їх подальшої професійної роботи.

Проаналізувавши наукову літературу з теми дослідження, ми констатували, що серед науковців немає єдиного визначення поняття «позааудиторна робота». Так, у своєму дослідженні Н. Скрипник наголошує на існуванні двох основних підходів до розгляду позааудиторної діяльності: як до складової виховної роботи або як до складника навчально-виховного процесу [4]. Продовжує цю думку В. Коваль, яка підкреслює, що «позааудиторна робота є необхідною складовою навчально-виховного процесу, протягом якого студент самостійно займається виконанням навчальних завдань, творчих робіт професійного характеру, а також професійною самоосвітою та самовдосконаленням» [2]. За переконанням М. Донченко, головною метою позааудиторної роботи є «створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку студентської молоді, підготовка майбутнього вчителя до діяльності» [1].

Разом з тим, слід зазначити, що позааудиторна робота виходить за межі лише виховного процесу і тому повинна розглядатися в контексті професійної підготовки, соціально-культурної взаємодії між студентами і викладачами, в процесі якої здійснюється реалізація інтелектуального та творчого потенціалу студентів. Позааудиторна робота як складова навчально-виховного процесу має бути скерована на ефективну організацію самостійної роботи студентів, яскраве дозвілля, задоволення культурних потреб, всебічний розвиток творчого потенціалу студентів.

Ми виділяємо наступні види позааудиторної роботи майбутніх вчителів музики: самостійна робота студентів, яка є продовженням навчальної роботи, студентська наукова робота, культурно-дозвілєва робота за інтересами та самоуправління. Основною відмінністю їх є те, що позааудиторна робота розглядається не як окраса навчально-виховного процесу у формі концертів і фестивалів, а як частина професійної підготовки майбутнього вчителя музики. Традиційно форми організації позааудиторної роботи поділяються на масові, групові та індивідуальні.

Масові (як пізнавального, так і розважального характеру) – творчі проекти, тематичні вечори, театралізовані свята, фестивалі, творчі змагання та конкурси (виконавські, авторські), концерти (тематичні, лекції-концерти, концерти-звіти), КВК, зустрічі з видатними людьми тощо. Групові – гуртки, проблемні групи, студентські клуби та центри, підготовка вистав, вечорів, фестивалів, КВК, майстер-класи тощо.

Індивідуальні - індивідуальні заняття з виконавських дисциплін, науково-дослідницька робота за допомогою вивчення літератури в мережі Internet, опрацювання

електронних посібників та довідкової, нотної літератури, робота над виконанням індивідуальним навчально-дослідних завдань тощо. У всіх цих формах відбувається підготовка до участі у різних мистецьких творчих проектах, де студенти набувають професійної майстерності, підвищують рівень міжособистісної і загальної культури.

Будучи складовою професійно-практичної підготовки, позааудиторна робота передбачає особливу організацію студентського життя, свої засоби впливу, яка ґрунтується на вільному виборі видів занять, добровільній участі у них.

Підкреслимо важливість педагогічного керівництва даною діяльністю, яка включає систему кураторства і наставництва та індивідуального впливу. Добре, коли ці процеси мають усталений, організований характер. Від кураторів та викладачів, взаємодії їх зі студентами залежать інтенсивність та якість позааудиторної роботи, ефективність навчально-виховного процесу в цілому. Куратором має бути тільки досвідчений фахівець, який своїм авторитетом та досвідом може впливати на студентів. Важливий елемент позааудиторної роботи — взаємодія викладачів і студентів щодо вдосконалення навчально-виховного процесу, організації дозвілля, планування наукової роботи.

У вищих навчальних закладах діє розвинена система позааудиторної роботи, в якій музично-сценічна діяльність студентів займає одне з провідних місць. Пріоритетними у підготовці вчителя-музиканта є професійна і виховна функції цієї діяльності, адже відбувається підготовка студентів до майбутньої педагогічної діяльності через самореалізацію особистості в умовах сценічного виступу. Професійна функція даної діяльності (формування стійкого інтересу до професії, підвищення виконавської майстерності) доповнюється виховною (розвиток особистісних якостей), загальнорозвиваючою (розвиток пізнавальних інтересів, зростання художньо-естетичних смаків) та комунікативною (підвищення культури спілкування).

Інтегративна сукупність виховних функцій даної діяльності реалізується в інформаційно-освітній, корегувальній, оцінювальній, творчій ланках. Ефективність виховного впливу музично-сценічної діяльності залежить від взаємодії педагогічного і художнього аспектів діяльності, від сформованості спеціальних умінь і навичок.

У процесі музично-сценічної діяльності перед студентами постає завдання спрямувати на глядача свою діяльність, в процесі якої передбачається живий контакт з аудиторією. Тому активно розвиваються емоційність, артистизм, комунікативні риси учасників.

Разом з тим, слід зазначити, що жоден з навчальних предметів цілеспрямовано не готує майбутнього фахівця до організації музично-сценічних форм у закладах освіти, хоча виконавська діяльність як навчальне завдання та форма контролю є в кожній дисципліні спеціального музичного циклу, а моделювання форм позакласної роботи в школах є одним із практичних завдань на заняттях з методики музичного виховання. Участь студентів у музично-сценічних формах відбувається у позанавчальний час, де студенти набувають основних професійних знань, умінь та навичок відповідної діяльності.

Перебуваючи у ролі співака, інструменталіста, диригента, актора, студенти мають можливість самореалізуватись в умовах концертного виступу. Позитивний вплив використання таких форм роботи очевидний, адже вони створюють художній твір, оволодівають елементами акторської та режисерської майстерності що в свою чергу, проявляється у підвищенні мотивації до навчання, в самостійності та ініціативності, творчому ставленні до професійної діяльності.

Аналіз літератури відповідно до впровадження музично-сценічної діяльності у вищих навчальних закладах освіти дає можливість стверджувати, що, незважаючи на великі можливості даних форм, вони досліджені недостатньо, до того ж, музично-сценічна діяльність студентів підміняється на театралізовану або ідентифікується з художньою самодіяльністю. У той же час, поняття музично-сценічної діяльності виходить за рамки лише театралізованої діяльності, є не просто формою художньої самодіяльності, а виступає важливим засобом професійної підготовки.

Ця діяльність поєднує в собі наступні види: виконавську (вокальну, інструментальну, вокально-інструментальну, хорову; словесну (літературно-поетичну); театралізовану (акторську і режисерську); хореографічну. Особливого значення набувають такі форми, де студенти можуть виявити свою власну творчість – у ролі композитора, виконавця, актора або режисера.

Оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів музики сприяють всі форми позааудиторної роботи, але найбільш діючими, на нашу думку, є ті, в яких студенти самостійно складають сценарії, пишуть пісні, вірші, аранжують мелодії, виступають на сцені. Тому такими важливого значення набувають музично-театралізовані вистави, розважальні програми, творчо-мистецькі проекти тощо. І хоча такі форми здійснюються у вищих навчальних закладах, специфіка проведення її у позааудиторній роботі з проявляється у максимальному використанні активного музикування її учасників. До того ж від студентів вимагається не тільки творча інтерпретація музичних творів, а і акторська майстерність у процесі постановки музично-сценічної дії. Поєднання діяльності актора та музиканта розвиває професійні здібності майбутнього вчителя, дає основи сценічної майстерності, практичні навички театрального мистецтва. Це, в свою чергу, стимулює студентів до постійної участі у відповідній діяльності.

Система позааудиторної роботи в Інституті мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка включає всі вищезазначені форми, де здійснюється залучення майбутніх вчителів музики до реалізації набутих компетенцій в різних формах музично-сценічної діяльності, в яких вони стають виконавцями ряду професійних творчих завдань - інтерпретації музичних творів, створення пісень, сценаріїв, запис інструментальних фонограм, сценічного втілення сюжету тощо. Поряд з традиційними концертами і конкурсами студенти залучаються до театралізованих форм, які готують їх до подальшої професійної діяльності.

Найбільш результативними стали наступні позааудиторні заходи: мистецько-пізнавальні проекти («Літературно-музичний променад епохою Бориса Грінченка», «Природо, кохання... душі раювання»), розважальні шоу-програми до Дня студента («Студент тисячоліття», «Студентська зірка»), новорічні мюзикли («Снігова королева», «Іронія долі»), музично-театралізовані вистави для дітей «Новорічний калейдоскоп», «Як Маша і Ведмідь зустрічали Новий рік», творчі театралізовані проекти («Ось ми які», «Попа кадром», «Comedy university») тощо. Усі ці заходи передбачали максимальне використання активного музикування їх учасників у поєднанні з виконанням різноманітних творчих завдань в рамках музично-сценічної діяльності у ролях сценариста, актора, режисера, музиканта тощо.

Незмінною популярністю серед викладачів і студентів користується цикл концертів «Малої філармонії», в рамках якої проводиться серія високоякісних концертів для різноманітної слухачької аудиторії (студентів інших спеціальностей, дитячої аудиторії, людей похилого віку).

У підготовці вищезгаданих заходів увага концентрується на якості музично-сценічної продукції (музичних творів, текстів, танцювальних композицій, сценаріїв тощо). Критеріями стають відповідність музики та слова (пісня), музики і рухів (танець), глибоке розкриття змісту музичних і художніх образів (інтерпретація); відповідність та доречність музичного номеру тематиці та рівню творчого заходу; емоційність, проникливість виконання музичних номерів; артистизм, професіоналізм, динамізм виконання; музично-сценічна та мовна культура.

Значний професійний досвід студенти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка набувають, працюючи вчителями-волонтерами в рамках Соціального проекту «З Києвом і для Києва». Цей проект було започатковано науково-педагогічним та студентським колективом університету і спрямовано на задоволення освітньо-розвивальних, культурно-дозвіллевих, спортивно-оздоровчих запитів та потреб мешканців столиці. Соціальний проект створює умови для індивідуальної самореалізації студентів та їх активної участі у громадському житті.

В рамках «Музичної студії» майбутні вчителі музики відповідно до спеціалізацій, працюють з різновіковими категоріями населення, проводячи індивідуальні заняття з постановки голосу, гри на інструментах, мають можливість працювати в рамках «Театральної студії» та проводити заняття вокального ансамблю.

Таким чином, позааудиторна робота у вищих навчальних закладах стає дієвим засобом оптимізації професійної підготовки вчителів музики. У поєднанні традиційних, дослідницьких, інноваційних форм здійснюється її зв'язок з аудиторною діяльністю і забезпечується наступність у професійній підготовці і формуванні фахової майстерності протягом всього курсу навчання. Завданням же професорсько-викладацького складу є підтримка обдарованої молоді як умови самореалізації творчого та інтелектуального потенціалу, розвитку професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів музики, виховання професіоналів-лідерів, здатних до творчої мистецької діяльності.

Література

1. *Донченко М. В. Особливості позааудиторної роботи у вищих навчальних педагогічних закладах України. // Гуманізація навчально-виховного процесу: наук.-метод. зб. – 2004. – С. 25 - 29.*

2. *Коваль В. Ю. Система позааудиторної діяльності студентів вищих навчальних закладів / В. Ю. Коваль // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Педагогіка, психологія, соціологія». - 2009 р., № 6. – С. 19 - 23.*

3. *Резніченко О. М. Позааудиторна виховна робота у вищих технічних закладах у другій половині ХХ ст. та напрями становлення нового покоління спеціалістів / О. М. Резніченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр./ Укр. інж. - пед. академія. - Х., 2009. - Вип. 24 - 25. - С. 461 - 466.*

4. *Скрипник Н.С. Структура позааудиторної діяльності студентів // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К [Электронный ресурс].*

УДК 378.147:784

Л. В. Костенко

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО – ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН

В статье рассматривается организационно-педагогическая модель изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Особое внимание уделяется педагогическим условиям организации учебно-познавательной деятельности и четырем этапам ее реализации.

Ключевые слова: *организационно-педагогическая модель, учебно-познавательная деятельность, компоненты, педагогические условия.*

The article highlighted the organisational and pedagogical model for studying conducting and choral disciplines. Special attention is paid to pedagogical conditions for teaching and cognitive activity and the four stages of its implementation.

Keywords: *learning and cognitive activity, components, organisational and pedagogical model, pedagogical conditions.*

Принципові зміни, що відбуваються сьогодні в Україні (політичні, економічні, соціальні), обумовлюють необхідність суттєвого підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки розвиток суспільства безпосередньо пов'язаний з ефективною діяльністю закладів вищої освіти, професійною компетентністю і особистісним розвитком її випускників. Саме тому вкрай необхідним є пошук шляхів підвищення ефективності навчального процесу у закладах вищої освіти, що спирається як на розробку нових підходів